

Mindkét félnek igaza van!

VARGA KÁROLY¹

Pokol Béla *A tapasztalat nem előítélet* című Magyar Nemzet-cikkében új jogtudományi könyve ("Moráleméleti vizsgálódások. A közmorál elméleti eltüntetésének kritikája") egy frappáns alkalmazását villantotta fel. Arra a közvélekedést felborzoló tényre ad egyszerű józan ésszel is követhető, de tudományosan megalapozott magyarázatot, hogy a miskolci rendőrkapitány tavalyi bejelentése, miszerint tíz rablásból azon a héten mind a tizet cigányok követték el, miért vonta maga után azonnali elcsapatását. Értelmezésében a miskolci rendőrkapitány annak a hagyományos közmorált felváltó „műmorálnak” az áldozata, amely John Rawls és főként követői egyoldalú, csonka igazságosságelmélete alapján az egyenlő bánásmódot fetisizálja. Egyoldalú és csonka ugyanis annyiban, hogy míg eredetileg a görögöknél az igazságosság erénye úgy hangzott, hogy „egyenlőt az egyenlőnek, a különbözőnek a különbözőség mértéke szerint”, addig az új műmorál teoretikusai ezt úgy módosították, hogy megtiltották a különbözőség észlelését. „Ezzel a módosítással aztán a globális politikai hatalomban befolyásos csoportok révén ez úgy vált fokozatosan jogi előírássá a diszkriminációellenes törvényekben, hogy milliós büntetésekkel nézhet szembe, aki korábbi tapasztalatai alapján megkülönböztetéseket tesz a különböző embercsoportokhoz tartozás szerint... Nem nélkülöz némi ironiát, hogy miközben egész országrészekben nálunk, de a többi kelet-közép-európai országban is – milliók élnek a legnagyobb rettevésben mindennapjaikban és főként éjszakáikon a 'rasszistázás' morálja által lebénított rendfenntartás hiánya miatt, addig ezek a morálfilozófusok és értelmiségi szubkultúrák ezt mint a tolerancia és a világszabadság megvalósulását élik meg.” – írja Pokol Béla.

Nos, az ironia ugyan nem a legjobb kifejezés ide, de Pokol elevenre tapint. Egy ilyen legnagyobb rettevéssel telt éjszaka emléke tartja bennem is életben tétele igazságát. Pár hónapja Budapest egyik központi kerületében éjszaka kirabolták a lakásunkat. Ajtórács leszereléssel beható négy betörő, akik „helyszínelőknek” adták ki magukat, beteretelt a dolgozószobámba, és míg a többiek futkostak össze-vissza és iszonyú robajjal feltörték a vitrint, egyikük „jegyzőkönyvet” vett fel velem. Mikor kértem az igazolványát, ő csak távolról mutatott valami tokot, majd rám ripakodott, hogy örüljek, hogy nem bilincsel meg. (Az utánuk kihívott valódi rendőrök azzal vigasztaltak - miután milliósnál nagyobb kárt jegyzőkönyveztek -, hogy örülhetek benuit passzivitásomnak, mert ha határozottabban lépek fel, talán meg is ölhetek volna.) A kapitányságon azután a kifejezés némi finomításával rögzítették az etnikai kategóriát, de egy hónap után értesítettek a nyomozás „felfüggesztéséről” (ami még öt évig nem végleges lezárás).

Szóval saját döbbenetes tapasztalatból is egyet kell értenem Pokol Bélával, amikor a közmorál elméleti eltüntetésének kritikájában a tengernyi kárt ránk zúdító egyoldalúság ellen harcol. De – ahogy erre e hozzászólás megírása előtti levelemben is felhívtam a figyelmét -: ne álljon meg félúton. Ha már Rawlst és Gadamert idézi, mint a reálfolyamatok vezérlésében is részt vevő nagy elméletek felállítóit, akkor figyeljen fel *Kurt Lewinre* is (akit Einsteinnel és Adornoval együtt „Hitler ajándékozott Amerikának” – ahogy a Németországból elüldözött korszakos tudósokról tartotta a szólás), akinek és iskolájának is köszönhető a liberális Kennedykkel elindult és immár Barack Obamában csúcsonodó, kiegyensúlyozott négeremancipáció. Éspedig Lewinnek azzal a felismerésével, hogy a nemzedékeken keresztül üszkösödő kisebbségi kontroverziában mindkét félnek igaza van. A négernek tényleg lusták és tolvajok, de a rájuk kényszerített körülményekre épp ez az ő adaptív válaszuk. Tyúk és tojás.

¹ A szerző szociológus, a Professzorok Batthyány Körének tagja

Erre a szemléleti áttörésre pedig a Lewin-iskolának megvolt a maga kidolgozott akció-kutatási rendszere és kikísérletezett tréningprogramja. Ami - íme - eredményt hozott. (Mikor az 1970-es kutatóévem után 17 évvel újból eljutottam Amerikába, hökkentem észleltem a klímaváltozást az afroázsiai méltóság témájában.) A tapasztalatok bizonyosan hasznosíthatók a hazai cigánykérdés megoldásához is. A humántechnológiák is kipróbálva készen állnak az olyan vegyes akciókutatási tréning-programokban, amelyeket az a kölcsönösen előbbre segítő és kiegyensúlyozó belátás segít, hogy mindkét félnek igaza van, csak ezeket az önálló igazakat kell egymással harmóniába hozni. (Aminek persze tapasztalatokon alapuló professzionális segítség nélkül nem túl magas a sikeresélye.)

Reméljük, hogy az új politika ebben a félrekezelt nemzetstratégiai témában is kitör a kátyúból, és – az amerikai etnikai problémák sikeres kezeléséhez hasonlóan – nálunk is záros határidőn belül valódi eredményeknek örvendhetnek mind a többségi, mind a kisebbségi nemzetrészek.